

Bondenätverket omkring Busvebacken

Den här bilden togs i slutet av 50-talet och har ett innehåll som jag tycker kan symbolisera en sammanfattning av mina egna och minst fyra tidigare generationer av mina yrkesutövande anors förhoppningar och arbetsprestationer för att åstadkomma en samhällsnyttig livsmedelsproduktion.

Platsen är den inte särskilt ålderstigna gården Bringåsen 2:2, som bara etthundra år tidigare brutits upp från ett mycket äldre kulturområde med namnet buudeswidje i 1500talsdokument, och senare moderniserats till Busvebacken.

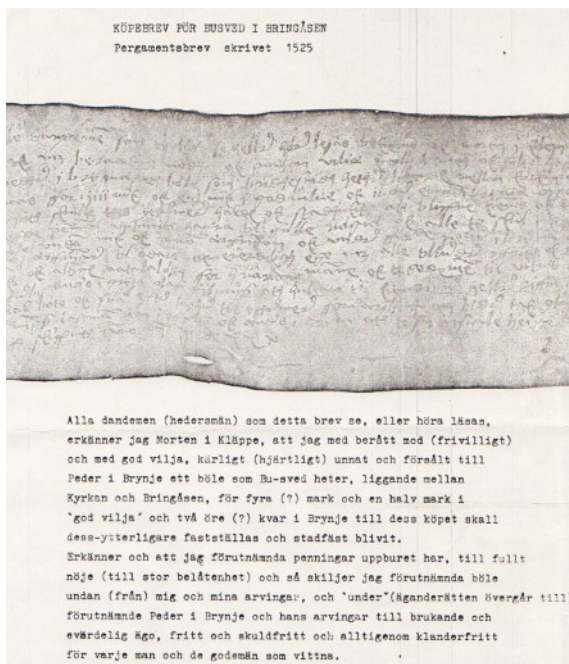

Jag är 17 år och sitter på farfar Nils och pappa Nisses gamla traktor från sena 20-talets herrgårdsarrende på Klöstanäs i Lit. Vi dyker fram mellan stallet och mangårdbyggnaden och pappa sitter på slåttermaskinen bakom. Den här gården brukades av morbror Erik och Elsa. Vi är på väg från vår del av Backen som skymtar bakom Eriks häst på

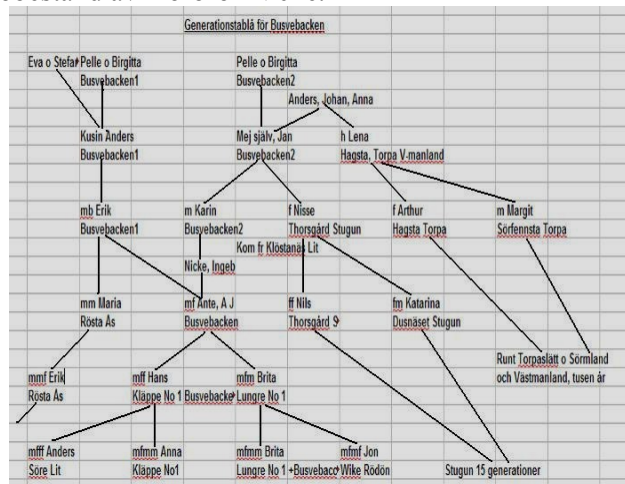
tjugotalstidsbilden och ska nu köra ner och slå hö på arrenden nere i byn. Pappa är nog redan sjukdomsmärkt på fotot och avled några år senare.

Pappa och mamma kunde börja som hemmansägande bönder år 1938 när de övertagit den bakomliggande gården, som morfar styckat ifrån 1925 till ett hemman för den betydligt äldre sonen Nicke.

Samma år, 1938 startade morbror Erik och Elsa sin hemmansverksamhet här på den lite större huvudgården.

Under sex års tid dessförinnan hade pappa, mamma och Erik gemensamt drivit huvudgården som dödsbo efter morfar Antes död 1932, medan den mindre gården innehades under självförvällat ekonomiskt obestånd av morbror Nicke.

Om vi går neråt-bakåt på generationskartan hittar vi längst ner i mitten Jon som "blivit över" från en gård i Rödön ett par mil västerut vid Storsjön och ett av Jämtlands bästa och äldsta jordbruksområden. Genom att gifta sig med enda barnet Brita år 1818 kom han till det sedan 1750 tudelade rusthållarhemmanet Lungre No 1 i den kärvare skogsbygden Kyrkås, vars odlingar ligger nästan 100 meter över havet högre än Rödöns marker och utanför Storsjöns värmemagasin. Det avskräckte honom dock inte från att några år efter giftermålet, i tävlan eller samarbete med sin intillboende svåger bygga det ena av två likadana ståtliga bostadshus i Kyrkås på den tiden.

Några år därefter när den omvälvande lagaskiftesprocessen startade 1835 i grannbyn Bringåsen, passade han på att lösa in en fastighet med dålig ekonomi där. Det gjorde han ganska säkert som en framtidsytande plan för sina egna barn, och efter ett framgångsrikt överklagande fick han skiftesförrättaren att flytta sin nyköpta och inklämda fastighet till ett rymligare men dittills obebyggt område, Bodsved, i byns utkant. Där gränsade den dessutom nästan till hans egen Lungrefastighet.

I sin roll som kyrkovård och därmed den högsta lokala representanten för den lilla annexförsamlingen utan eget prästerskap, var Jon även en av de ledande i socknens nya, ansträngande kyrkobygge som pågick

samtidigt, och där han också medverkade till att nya kyrkans tomt flyttades en kilometer från den gamla kyrkbyn till ett läge som styckades ut från Jons egen fastighet. Dessutom gjorde man egna ändringar i stiftets byggnadsplan, så att klocktornet flyttades till ett östtorn och hela kyrkan uppfördes med en alldeles ny gjuthusteknik som en av de närmaste gårdarnas unga män fick ansvara för.

Så mycket mer fick inte Jon se innan han dog i förtid, och både gården och kyrkovärdsysslan övertogs av sonen Per.

En av döttrarna i Lungre hette Brita och blev så

småningom "ihop" med den långa stilige Hans som var en jämnårig skolkamrat från grannbyn Kläppe. Hans var äldste son till Anders och Anna på Kläppes första och äldsta gård, No 1. Dit hade Anders kommit från en gammal gård i Söre, Lit, genom att gifta sig med hemmadottern Anna år 1822.

Anders hade enligt biografierna lärt sig räkna av sin far, vilket snart kvalificerade honom till befattningen som Kyrkås enda kommunala tjänsteman på den tiden, sockenskrivaren, en befattning som Anders i sin tur senare överlämnade med sina kunskaper till sonen Hans. Innan detta skedde hade även Anders varit aktiv ledare jämsides med Jon i Lungre för det stora kyrkobygget där hela socknens arbetsföra befolkning satsade de nödvändiga dagsverken under byggåren 1839 - 1845.

Hans och Brita gifte sig 1854 och startade först som hemmansägare på hemgården i Kläppe. På grund av personlig konflikt med en granne valde Hans och Brita att redan efter ett år lämna över gården i Kläppe till två yngre bröder, som delade den i två separata fastigheter.

Sedan flyttade Hans och Brita med sin nyfödda dotter till Bringåsen, där de fått överta den nyskapade fastigheten Bodsved eller Busvebacken som "Hans-Brita" erhållit som arv efter sina föräldrar Jon och Brita d ä.

Enligt en bedömning, som sonen Ante skrev ner 30 år efter den här flytten, innehöll detta arv alla nödvändiga förutsättningar för uppbyggandet av ett familj jordbruk eller hemman till samma nivå som de

andra bättre gårdarna i bygden, d v s omkring 400 hektar gammal kulturpåverkad råmark med timmerskogar och 50-100 hektar av det på den tiden så viktiga skogs- och myrslåttern.

Från midsommardagen år 1855 startar nu uppbyggnaden av det officiella hemmansnamnet Bringåsen 2:2 som beskrivs utförligt i BusveBacken.

Redan i samband med laga skiftets slut 14 år tidigare hade ersättningar från de övertagande hemmanen nere i byn bestått i dagsverken för flyttning av vissa användbara byggnader och viss nyodling på den här platsen. Hans hade förstås också med sig ekonomiska resurser från den lämnade hemgården, men den första vintern tillbringade familjen i en byggnad med fähuset vägg i vägg till bostaden.

Under de följande femton åren byggde och odlade Hans och Brita upp gården till ett hemman, som Hans stolt kunde visa upp för besökande riksdagskolleger ända nerifrån Skåne. Inte minst fanns där en livlig verksamhet i det nya skogsbruket som blivit möjligt efter att alla de tidigare statsägda allmänningskogarna skiftats ut på enskilda hemman och att flottningslederna byggts ut från inlandet ner till de nya ångdrivna exportsågarna vid Bottenvikskusten.

Under den första uppbyggnadstiden fram till 1868 på Busvebacken födde Brita fyra barn där den blivande efterträdaren Ante (i mitten på vänstra bilden) kom 1857 och Britta Kristina (i knäet på storsyster Anna, född i Kläppe) kom 1867.

Hans var, liksom både sin far och sin son Ante, även engagerad som ledamot i landstinget, och skaffade sig där ett sånt förtroende att han 1869 blev anmodad att kandidera i sin valkrets för en plats i den alldeles nya andrakammarsriksdagen. Enligt egen utsägo i ett brev, blev hans till sin förvåning vald som en av sammanlagt tre riksdagsmän från Jämtland till AK och från och med vårterminen 1870 och fram till och med 1890 tillbringade Hans perioden januari-maj i Stockholm. Två veckor efter att Hans installerat sig i Stockholm födde så Britta deras sista barn, sonen Lars Petter.

Bilden fr 1884, bakre rad: Anna, Ante, Jonas, Hans d y, Brita Kristina. Främre: Brita, Lars Petter, Hans d ä.

De första åren körde Hans och kollegerna med häst och släde på en vecka hela vägen ner till Uppsala på vinterresan, medan dom på vårens hemfärd kunde ta ångbåt upp till Sundsvall innan hästskjutsen tog vid. Först 1882 hade riksdagsarbetet åstadkommit obruten järnvägsförbindelse från Östersund till både Stockholm med södra Sverige, och till storstaden Trondheim vid Atlantkusten.

Därmed startade också den intressanta vardagsbrevväxlingen med hemmet, som sedermera sonen Ante samlade i några enkelt inbundna volymer som jag presenterat i BrevSamling.

Samtidigt var det full fart på gårdsdriften, och fram till 1912 när de nuvarande husen som skymtar på traktorbilden ovan byggdes, har jag räknat till att tre eller fyra ersatta fähus och tre häststallar blev byggda.

Vid tidpunkten för familjekortet från 1884 skulle äldsta dottern Anna (till vänster) flytta ner i byn och gifta sig med Per Eriksson på en del av Bringåsen No3 (nu bygdegården).

Året innan hade man styckat ifrån en skoltomt och

byggde 1884 Kyrkås första fasta skolhus för den nya folkskolan. Den byggnaden är nog snart unik som del i en fortfarande existerande landsbygdsskola med byggnadsskalet oförändrat, medan inkråmet genomgått ett flertal funktionsbyten under tidernas lopp.

Hans rekryterade med sina kontakter en av de första kvinnliga folkskollärarna från Stockholm till skolan i Bringåsen. Hon syns på fotot (från 1897) och var så duktig att hon femton år senare genom Pers försorg fick anställning på en ny större skola i den nya stadsdelen Odenslund i stan dit Anna och Per hade flyttat några år tidigare.

1884 byggde Hans också gårdens andra mangårdsbyggnad, tänkt som födorådsbostad inför den planerade gårdsöverlåtelsen som genomfördes 1887, när Ante vid 30 års ålder gifte sig med en kusin till Annas Per från den andra delen av Bringåsen No 3 nere i byn. Hon hette Ingeborg och var tio år yngre än Ante.

Nu blev Ante formellt ansvarig för den bondeverksamhet som han tidigare praktiskt men i samråd med fadern Hans både planerat och utfört ända sedan tonåren. Hans fortsatte några år till i riksdagsarbetet, medan Ante snart övertog ledamotskapen i landsting och hushållningssällskap, och på det lokala planet blev han ordförande i kommunalnämnden – det nya namnet på den gamla sockenskrivaren.

Från dom olika nämnda plattformarna börjar nu Ante engagera sig i lantbrukets ekonomiska utveckling inom de flesta områdena som var aktuella i bygden.

Början till det riktigt stora projekt, som i fortsättningen skulle följa Ante ända fram till dödsbädden 1932 var nog inköpet av den här hingsten från Gudbrandsdalen i Norge år 1894. Den visas här upp för fotografen av Antes under många år betrodde dräng Markus en julidag 1897. Han står på det ställe där jag och pappa dyker upp med en modernare dragare året 1957, 60 år senare.

I spetsen för en liten delegation av tre bönder från trakten reste Ante till den lite tidigare än i Sverige utvecklade norska kallblodsavelns högborg i Gudbrandsdalen ungefär 20 mil söder om Trondheim. På återfärden som gick flera dagsmarscher till fots

hade man med sig var sin noggrant utvald avelshingst, av vilka den här som hette Holsbrun senare levererade 172 avkommor i Kyrkås med omgivningarna enligt Antes språngrullor.

Det ena ledde till det andra, och med Antes dokumenterade engagemang för att effektivisera den tidens överlägset viktigaste dragkraft både i lantbruket och inom stadsgränserna satt han 1903 i den verkställande spetsen för uppbyggnad och drift av hingstuppfödningsskolan Wången i Alsens socken som ligger ungefär 5 mil från Bringåsen. Fotot nedanför tog jag vid ett besök där 1960 (då jag själv inte visste något om morfars historia). De låga byggnaderna är uppförda med morfar som byggleddare omkring år 1905.

Utförlig redogörelse omkring detta äventyr finns i WångenHistoria.

Hästaveln med de kallblodiga arbetshästar som från år 1900 döptes till NordsvenskaHästen och Antes engagemang för den nystartade stamboken redovisas under den rubriken.

Mitt uppe i detta arbete och med 6 barn mellan 3 och 15 år i familjen avled hustrun Ingeborg i lungtuberkulos år 1903, trots insatser från allt vad dåtidens sjukvård kunde erbjuda. Samma år dog fö en av Ingeborgs systrar, och omkring tio år senare även en andra syster, en av Ingeborg och Antes döttrar samt Antes syster Brita Kristina i samma sjukdom.

Nu blev det uppenbart hur mycket ett fungerande lagarbete mellan makar betyder för ett framgångsrikt familjejordbrukande, och Ante hade några år med ständiga byten av anställda hushållerskor innan han

lyckades övertala den bevisat arbetsdugliga bondedottern Maria från Rösta i Ås att komma till Bringåsen och pröva inför ett eventuellt fortsatt äktenskap.

På så vis kom min mormor in i familjen. Ansträngningarna, som skedde mycket diskret, lyckades, men eftersom båda två ville vara tillbakadragna så tog de med sig en liten skara ur den närmaste familjekretsen till ett hotell i Stockholm där de vigdes år 1905. Året därpå föddes min mamma Karin och 1909 kom morbror Erik till världen som Antes åttonde och sista barn.

På det här fotot från 1911 med gammelmor Brita omgiven av några barnbarn är mamma Karin med stor vit krage fem år och yngst i gänget. Tillsammans skall dom två uppleva hela Busvebackens utveckling. Brita föddes 1826, några år innan hennes far Jon köpte fastigheten och blev 96 år medan Karin blev 97 och bodde och arbetade under hela livet på någon av gårdsdelarna innan hon avled 2004, endast fyra år innan vi sålde och gården upphörde som självständigt hemman.

Gården karakteriseras av sina byggnader, och det här gårdstunet är kulturminnesmärkt. På färgbilden syns långsidan på tre stycken gråa timmerhus som finns kvar av dem som blev hitflyttade vid skiftet 1840. Dom är från vänster den stora kornladan, vedboden intill bostadshuset i mitten och längst till höger sommarlagården.

Av det som Hans byggde syns båda bostadshusen, födorådet till vänster från 1884 och stora

mangårdsbyggnaden från 1862 på högra sidan av gårdstunet. Mittemot födorådshuset står enligt traditionellt mönster gårdens häststall, och den

svartvita bilden från 1905 visar gamla stallet som Hans byggt omkring 1880.

Efter att Ante tillträtt 1887 blev först kornhärbrät med den gråa gaveln längst till vänster uppförd 1891. Efter byggnationerna 1905-1907 på Wången rev han sin gårds gamla stall och satte upp det T-formade stallet för 4-5 hästar, verkstad, stor selkammare, vagnsbod, gödselstad och stor höskulle under samma tak. Till höger syns lagården för 14 kor, också med gödselstad och höskulle som Ante byggde 1912. Ända fram till år 1975 när morbror Erik gick i pension och slutade, fanns här kvar (tror jag) vakuumpump och ledningar i original från installationen i början på tjugotalet. Säkert är att mamma Karin och den anställda pigan tillsammans arbetade i kolagården med maskinmjölkningen år 1930 medan Erik och den anställde drängen skötte häststallet.

Mellan stallet och lagården står ett kombinerat svinhus, hönsbarn med bakugn, även den med gödselstad under tak och obekant byggår

Djurbestånd på den ursprungliga fastigheten Bringåsen No 2 genom tiderna						
Tidpunkt år	Hästar (+fol)	Kor(+ungnöt)	får+getter	svin	summa	De
Beräkn De	2(+1)	1(+0.5)	0.15	0.3		
1756	4	7(+6)	15+10	4	23	
1795	1(+1)	5	20		11	efter avsöndr Ljunggården
1817	1	3(+2)	18+6	2	12	
1856	2	4	10+6		10	första året på Backen
1880	5	8	12		19	
1885	4	10	15		20	
1887	5	10	13		23	
1888	4	6	10		15	efter svagår
1921	6	12(+1)	16	1	27	
1931	3	10(+4)	10	1	19	Efter avsöndring
2008 (på 90 ha åker o 10 ha äng)	28(+15)		100		55	
9 gårdar 1775	12(+fol)	51(+29)	135		110	Bringåsen+Brjnie skogsfoder

Hemmanens avkastning mäts i hur många djur man kan försörja. I tabellen har jag samlat resultat ur dokument från några olika årtal i fastighetens historia. De tre första raderna härrör från läget nere i byn före skiftet och nedersta raden summerar alla nio hemman som var aktiva i byarna Bringåsen och Brynje året 1775. Omräkningen till djurenheter blir inte riktigt rättvisande över tiden, eftersom de tidiga årgångarnas djurmateriel, och speciellt korna var mycket mindre i storlek och foderbehov.

Berättelsen nedan fann jag i Antes ”minnesbok” som han fört själv i ungefär femton år förut, fram till de här hemresa från riksdagen. Sedan kunde han köra själv från Sundsvall med traktamentsbetalda läneshästar. Därefter upphörde anteckningarna, förmodligen på grund av tidsbrist, men nu hade hans moderna jordbruk blivit rutin. Det enda som snart skulle förändra läget en del var att skogsslått strax efter år 1900 upphörde allmänt i hela Kyrkås och ersattes av ytterligare nyodlad mark, bl a storskaliga myrödlingar som blev ”på modet” på 1910 – 20-talet, så ock på Busvebacken.

Berättelse för år 1888.

I Nyårstiden hemkördes 360 lass myrjord för kompostering. I Januari månad kördes 13½ fämn ved till Östersund och försålades efter 7 kronor pr. fämn.
Derefter under vintern till i medlet af April afverkades från hemmanets skog 2.900 st. timmer och 26 st bjelkar för vilket behållningen steg till 5.400 kronor.
Vårsådden börjades först den 28de Maj och fört gick 8 dagar in i Juni. För vårsådden utkördes omkring 100 lass stallgödsel, hvarjemte af konstgjorda gödningsämnen användes: 4 säckar (a 100 kg) kalimagnesia, 5 do thomasfosfat, 2 säck Superfosfat, 2 s. Svafvels. Benmjöl, 1 s. mossgödnin samt 1 säck ångprepareradt benmjöl för råg.
Hafre såddes på 19 melingar, Årter på 3½. Korn på 17 och Råg på 3½. Do.
Slätterarbetet börjades den 23de Juli och pågick under i allmänhet regnig och ogynnsam väderlek till omkring den 20de Augusti. Hoskörden blef såväl å odlad jord som å skogsslåtter mycket dålig, knappast hälften emot en vanlig skörd. Ehuru hövallarna här vid gården var något större än under föregående år steg likväl afkastningen icke till mer än 70 hässjor hö. Skörden af korn och råg pågick i medlet af September och lemnade i allmänhet dåligt resultat. Vintern inträffade tidigt hvadan vinterkörslorna kunde påbörjas i Oktober.
Höstplockning å åker kunde blott undantagsvis verkställas i följd af regning väderlek under hösten.
I November utkördes inalles 355 lass kompostgödsel, samt hemkördes 425 lass myrjord. Före jul kördes 12 fämnar ved till staden.

Växtföljden var ordnad sålunda årligen (efter år 1889)

Å upplöjd gräsvall såddes första året hafre, * andra året såddes årter, eller också fick teger ligga i träd, hvarefter teger på hösten omplockades; tredje året på våren gödslades med kreaturs eller kompostgödsel och såddes korn jämte gräsfö, hvarefter hö skördades i 6 eller 7 år. För hafre och årter gödslas vanligen med 3 Ltt Superfosfat pr. meling (300 kg/ha)
Å myrödlingarna i Loken sås hafre årligen, efter gödsling med mossgödnin, 3 a 4 Ltt pr meling (300-400 kg/ha) eller ock kalimagnesia och thomasfosfat, - 4 Ltt af vardera sorten.
På våren 1889 användes:

		Kr
2 säckar (a 100 kg) superfosfat	a 12,10	24,20
4 " kalimagnesia	a 6,75	27,00
5 " thomasfosfat	a 5,50	27,50
2 " svafvelsydradt benmjöl	a 15,50	31,00
1 " ångprepareradt ditto (för råg)		15,50
1 mossgödnin för årter		7,00
Summa		131,70

* Eller också: 1sta året träd, hvarefter gödslas och sås råg;
2dra året skördas rågen och teger omplockas;
3dje året gödslas och sås korn jemte gräsfö

Lite sortförvandling: meling=830 m2, hästlass gödsel eller myra = 400 kg, hässja = 150-200 kg hö.

Vad gäller den tekniska utvecklingen på gården så följde först Hans och sedan Ante noggrant vad som kom fram på redskapssidan. Hans installerade redan 1867 ett hästvandringsdrivet stifttröskverk i anslutning till den äldre loge som flyttades upp nerifrån byn. Innan järnvägen nådde Östersund 1882 saknades

affärsidkare i stan som tog hem och sålde tungt gods. Därför fick Hans och säkert även andra riksdagsmän utöver sitt riksdagsarbete i Stockholm i uppdrag av vänner och bekanta att inhandla utrustning och maskiner som t ex små handvevade stifttröskar, hästslåttmaskiner och även lite mer ståndsmässiga häståkdon för präster och affärsmän. Det fanns också kamrater på riksdagsbänkarna som hade egna fabriker nere i Småland eller någon annanstans och som kunde ta beställningar. För att hålla nere fraktkostnaden förekom också att Hans tog med t ex beställda häståkdon på båten till Sundsvall vid vårens hemresa från riksdagen. Sedan kunde han köra själv från Sundsvall med traktamentsbetalda läneshästar.

Hans stora engagemang under riksdagstiden ägnades åt norra stambanans utbyggnad och sträckning upp genom Hälsingland – Medelpad, in i Jämtland förbi Östersund och vidare mot Trondheim. Han stred under flera år, och med en egen faktaspäckad JärnvägsBroschyr för en sträckning som skulle gå från Ljusdal över Torpshammar – Håsjö till Dunsnäsviden vid Stugun, följa Indalsälvens södra sida förbi Lit och därifrån mot Krokom och Norge med ett stickspår till Östersund. Den sträckningen skulle ha förlängt Stockholm-Östersund med några mil men förkortat norra stambanan upp mot Långsele med minst fem mil jämfört med det vinnande Ångealternativet. Han fick också ett anslag för att anställa en järnvägsingenjör som projekterade en sådan sträckning, som dock blev nerröstad i riksdagen efter livliga debatter. Ett av Hans Anderssons viktiga argument var den påverkan som billiga järnvägstransporter av timmer i jämförelse med flottningen skulle ha på skogsbygderna upp mot Stugun – Hammerdal.

Hans förslag förlorade, men skogsbruksfrågorna övertogs senare av Ante som var med om starten av den svenska Skogsvårdsstyrelsen 1903 och intog även en ledamotsplats i den första styrelsen.

Inte nog med det, utan både Ante och hans bror Lars Petter hade vid samma tid börjat sondera förutsättningarna för att köpa något salubjudet exportsågverk vid kusten. Dom fann snart ett objekt och bildade 1904 tillsammans med ett antal bönder i Kyrkås med omgivningar bolaget Nya Strand AB vilket man lyckades hålla igång fram till depressionerna i början på tjugotalet då det konkursade i gott sällskap med många andra företag.

Omkring år 1900 gick Ante i spetsen för en tjurförening hemma i byn och likaså en Kyrkås lantmannaförening, där han skötte förmedlingen av främst gödnin och utsäde från Jämtlands läns

lantmannaförbund till Kyrkåsbönderna.

Via dessa kontakter blev han 1917 av Svenska Lantmännen i Stockholm anmodad att söka efter lokal och föreståndare till en länsfilial för deras nystartade bankrörelse. Detta slutade med att han, som jag tror, motvilligt fick ställa upp själv som deltidsföreståndare i en lokal på andra våningen vilken han fixat i saluhallshuset vid Stortorget i Östersund.

Hit fick han ta hästen för att resa in och arbeta många dagar per år fram tills banken liksom en stor mängd mindre sparbanker fick ge upp omkring år 1925 då Svenska Lantmännens bankrörelse slutligen uppköptes av Handelsbanken.

Under och efter detta äventyr blev Ante av den titelsjuka omgivningen upphöjd till bankdirektör, men det kom nästan att kosta honom hemmanet Busvebacken eftersom han i den ekonomiska depressionen på tjugotalet blivit tvungen gå i personlig borgen för att försöka rädda sågbolaget Nya Strand med ett stort lån. Då försvann också aktier för stora belopp som han köpt för att stödja den flora av bolag i olika näringar som Svenska lantmännen startat.

Här ser det ut som om Ante är på väg ut för att sela hästen och köra in till bankarbetet i stan en vinterdag omkring 1920.

Ante nyttjade nog alltid när det var möjligt hyrbil i stället för de dyrare hästskjutsarna för sina talrika tjänsteresor ute på landsbygden. Han kom aldrig så långt som till egen bil hemma på gården, och inte heller traktor, vilket ju pappa och farfar hade på annat håll redan omkring 1927.

Det kom trots allt en hel del bilar till Kyrkås vid tidigt 20-tal som även Ante nyttjade vid behov, men jag misstänker att han själv kände sig för gammal att lära sig köra och det fanns just då inte heller något chaufförsämne i familjen att satsa på.

Så var det säkert också för Antes tre bröder, som utan tvivel anammade hela bilkulturen men aldrig körde själva.

Så vitt jag kan se var det nästan alltid så på bilgårdarna att bilen ägdes av en äldre generation men kördes alltid liksom hos min farfar av söner (enstaka fall också döttrar) som var gamla nog att få ta körkortet.

Pappa tog körkort 1927 när han var tjugo år, och då

fanns det utöver traktorn en eller två bilar i familjen som också användes till hyrbilstrafik.

Karin träffade Nisse på Klöstanäs 1930, dom förlovade sig vid jultid 1931, alltså något halvår innan Ante avled.

Sedan gifte dom sig 1934 så att Nisse kunde flytta till Bringåsen för att bistå syskonen Karin och Erik och deras mor Maria med driften av dödsboet på huvudgården. Både Karin och Nisse var välutbildade, Karin på två vintrars praktisk-teoretiska folkhögskolekurser och Nisse på en mycket gedigen vinterkurs på Torsta Lantmannaskola 1926, där han enligt en årsredogörelse för skolåret tydligen placerades som kursetta i en kurs som hann med nästan tusen lektionstimmar lantbruk på sex månader. Under några år där fram till kriget jobbade han också med ett litet skomakeri som han tidigare utbildat sig för och fraktat med sig under flera flyttningar sedan tjugotalet.

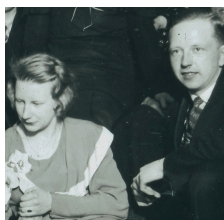
Någon gång efter flytten till Bringåsen togs också Fordsontraktorn, som köpts in till det sedan flera år upphörda Klöstanäsarrendet, över till Busvebacken.

Det var nog den stora ålderskillnaden mellan pojarna i Antes första barnkull och Erik i den andra kullen som gjorde att de första barnen hann med att flyga ut långt innan Ante tänkte på att lämna ifrån sig rodret.

Ett par av barnen i den första kullen avled också före vuxen ålder, så därför var det bara mamma Karin och Erik som fanns kvar hemma flera år innan Ante nått pensionsåldern, och sen blev det plötsligt för sent att göra något.

Kreugerkrasch och depression gjorde säkert sitt till att det blev ett besvärligt generationsskifte, men år 1937 kunde Antes barn gemensamt köpa tillbaka den andra hemmansdel som Nicke tvingats pantsätta år 1932.

År 1938 blev det möjligt att göra en bodelning så att Erik, som nu gift sig med systemen till byns skollärare, Elsa från Vingåker, kunde överta huvudgården medan Karin och Nisse löste ut Nickes f d gårdsdel.

Den livliga utveckling inom lantbruk och industri som pågått fram till första världskrigets utbrott 1914, avstannade sedan, och det hände inte heller mycket under mellankrigstidens depressioner och efter andra världskrigets utbrott.

Hästen Rölle hade fortfarande en given plats i pappas jordbrukande för att göra alla lätta dragjobb – Rölles arbetsförmåga motsvarade ungefär en normal mopedmotor. Nisse står med höräfsan i hand och jag står framför, dom två andra är dagamän.

När det andra världskriget slutat och hjulen börjat rulla, kunde Nisse ta fram den gamla traktorn och började köra plöjning och harvning åt de flesta bönderna i Bringåsen och Lungre i fyra fem år till, innan det kom några moderna volvotraktorer i bruk här och var.

Han fortsatte också med sina gamla vårvinterjobb som sågförman på olika bysågar, och emellanåt tog han på sig snickarjobb med bl a köksrenoveringar i bygden vilket började komma på modet med de bättre tiderna. Nu blev det också renoveringar på och i bostadshuset på vår gårdsdel.

Det 25 år gamla och ännu nakna timmerhuset kläddes med egentillverkad spåntad och vindtät brädpanel. Att det timrade huset fortfarande saknade panel var nog ganska unikt i bygden och en av de brister som inte Nicke mäktat åtgärda på sin tid.

Morbror Erik var mer försiktig än Nisse med investeringarna både inne och ute, och lejde för traktorkörningen nästan fram till 1960 innan han slog till och delade på en ny liten röd fransk MF 20-modell med sin kusin Josef vid skolan. Den traktorn fick ensam göra rätt för sig på båda gårdarna som tillsammans hade minst 25 hektar, och dessutom under några år satsade på affärsmässig potatisodling.

Apropå det faktum att Ante aldrig körde bil, så skaffade inte heller Erik körkort förrän han råkade vinna en ny Saab 92 på lotteri i början av femtiotalet. För mamma Karin blev det aldrig aktuellt eftersom mamma och pappa inte ansåg sig ha råd att skaffa någon bil förrän jag kunde ta körkort 1959 och en gammal billig bil behövdes för min och brorsans skolskjutsar till läroverket i stan. Dittills hade vi cyklat nästan tre mil om dan hela vintrarna i tre-fyra år.

Det var först vid den här tiden som vi gjorde en grundlig husrenovering och nu installerades vatten, avlopp och centralvärme i vårt hus. Hos Erik och Elsa dröjde det ytterligare några år innan samma sak skedde.

I jordbruket hann vi aldrig komma igång med några stordåd innan pappas hälsa började krångla strax efter att han fyllt femtio.

Omkring år 1950 köpte vi i alla fall mjölkmaskin till vår lagård där vi hade plats för fem kor.

”Nere i gårn” hade mjölkmaskin funnits sedan tjugotalet och i varje fall 1930 var det kvinnorna på gården som skötte den.

Strax efter kriget fick vi telefon dragen till vårt hus. Anders J Hansson och även hans bror Hans Hansson fanns med i 1909 års telefonkatalog, medan byarna Bringåsen och Lungre elektrifierades 1918.

Som kuriosum kan nämnas att Bringåsen med min generationskusin Anders Hansson från Backen i spetsen var med och drog glasfibernkabel, den nya kommunikationsledningen, till Bringåsens fastigheter knappt hundra år senare (2005). Glasfibern kommer till kungastaden Kungsör först i år, 2015, som jämförelse.

Pappa gjorde faktiskt också en nyodling på en knapp hektar. Det var ett maskinjobb med en stor caterpillar som utfördes av vägbolaget som ersättning för markintrånget när nya stuguvägen drogs över skiftet utanför den gamla vägen.

Den sista tillträdande brukarfamiljen på företaget Busvebacken såg ut så här när vi lämnade arbetet i Umeå 1976 för att bosätta oss på Busvebacken, där vi till att börja med lånade en lägenhet av min bror. Jag är 35 år, Lena tre år yngre, och vi är därmed något äldre än alla tidigare nystartare här som samtliga varit i 30 årsåldern.

Året innan hade vi köpt mammas och pappas gårdsareal som innehöll 7 ha åker och 90 ha skog, medan min bror köpt den existerande tomten med bostadshuset som han sedan några år börjat renovera. Själva jordbrukandet hade vi också sedan några år expanderat på några arrenden där nu morbror Eriks gårdsareal och lagård innehållande våra får också ingick.

Sammanlagt brukade vi vid starten 31 ha åker som födde 60 tackor, men den huvudsakliga försörjningen de första åren kom från ett lärarjobb som jag hade tillträtt på lantbruksskolan Torsta 2 mil därifrån.

Vi startade verksamheten med att bygga en ny villa som vi kunde flytta in i ett knappt år efter hemkomsten.

Därefter byggde vi ett fårhus 1979 som skulle rymma 200 tackor – ganska stort på den tiden, men det var avpassat efter vad vi beräknat att areal, teknik och familjens arbetsinsats skulle kunna klara av.

Vår fårskötsel utvecklades också, med Lenas utbildning i genetisk husdjursförädling som grund, till en intensiv avelsparallel på fårsidan till morfar Antes långa verksamhet med Wången hingstarna på hästsidan. Här uppstod en gren av rasen Sveafår, där vi bidrog med avelsmaterial till kolleger över hela Sverige.

1979 började jag också att nyodla, vilket sen pågick när väder och arbetstid stämde ihop ända fram till något år innan vi slutade. Då hade jag med egen kraft gjort ca 15 ha ny åker från skogsmark och restaurerat ytterligare 5 ha igenbuskad åkermark från gamla odlingar.

Från 1991 startade vi dikoproduktion från en spädkalv som efterhand förmerade sig genom tillköp och naturlig reproduktion till 30 kor de sista åren. För att rymma detta fick vi bygga ett kostall 1995, plus att vi inredde för kor och kalvar i fårhusets hötorkar. Den övergången stämde med rundbalningens intåg, men krävde också att vi halverade antalet får till 100 och utökade odlings arealerna till nära 100 ha.

Som sista bondeprojekt inventerade jag tillsammans med dåvarande agronomen Margareta Lund år 2000 möjligheterna för en återstart av merinoullproduktion

på de jämtländska sveafårsmaterialet.

2004 föddes de första halvmerinolammen i Sverige sedan Jonas Ahlströmers dagar på 1700-talet i vårt fårhus på Busvebacken (nedan). Sedan dess har en nygammal merinoras etablerats under namnet Jämtlandsfår och Margareta hann också starta upp början till en modern infrastruktur för avelshantering och tillvaratagandet av en av mänsklighetens allra äldsta massproducerade textilråvaror.

Det här inklusive skogsbruket var huvudprodukter, men under åren efter pappas bortgång testade vi också i mindre skala värphöns, getmjölk till husbehov och ystning i köket samt 1 – 2 sugor med uppfödning av grisarna under en femårsperiod.

Från sjuttioalet byggde vi också upp en vinbärsodling på nästan 2 hektar. På grund av marknadsproblem och avtagande skördar övergick snart odlingen med sitt rejäla omgivande viltstängsel till får- och ungnötsbete och buskarna röjdes helt i början av 2000-talet.

Skog var ett av de traditionella benen i företaget, och den ursprungliga arealen 90 ha utökades på 80-talet genom tillköp till 140 ha.

Jag har gjort en sammanställning av de olika huvudgrenarnas bidrag till försörjningen ända fram tills vi gick i pension år 2008. Vi avslutade då efter 33 år som hemmansägare och sålde gården till yngre aktiva grannbönder.

Den beskrivningen och en detaljerad gårdshistorieskrivning för min livstid finns i länkar med namnen EnergiFörbrukningen och NutidaJordbruk på hemsidan <http://busvebacken.se/>